

## **Bidrag till kännedom om Hasselsnoksforekomster på Södertörn samt Södertälje kommun.**

### **En delrapport**

Följande redovisning av hasselsnoksforekomster inom stora delar av södertörn samt Södertälje kommun baseras på uppgifter från till mig bekanta personer vilka samtliga är väl förtrogna med arten. Uppgifter där artbestämningen har varit tveksam har jag utelämnat. Detta gäller också när fyndplatsen inte har kunnat preciseras med säkerhet, men när det gäller tidpunkt har jag varit mycket tolerant.

Min målsättning är att här redovisa alla av mig kända fynd av hasselsnok. Detta gäller såväl reproducerande populationer i en opåverkad sydbrant som överkörda exemplar på en väg. Jag har också valt att redovisa några äldre fynd där det föreligger beläggsexemplar i Naturhistoriska Riksmuseés samlingar.

En del uppgifter är hämtade ur kommunernas naturdatabank där en del uppgifter är ofullständiga och ibland felaktiga, vilket jag med denna redovisning hoppas kunna korrigera.

I en tidigare publicerad inventering av den Svenska herptilfaunan "Zoogeography of the Swedish amphibians and reptiles" 1959 av Torsten Gislén och Hans Kauri finns inom inventeringsområdet 12. fyndplatser upptagna. Av dessa är två uppgifter medtagna i den ordinarie redovisningen nämligen: Nilsson 1860 och Spirudden Weyland 1953.

Resten, av vilka de flesta redan finns i kommunernas naturdatabank förtecknas separat.

### **Inventeringar och metod**

Inventeringsarbetet har till största delen bestått i att försöka påvisa nya lokaler för hasselsnok. Till detta har jag använt ca. 120 fälttimmar mellan april och oktober 1992.

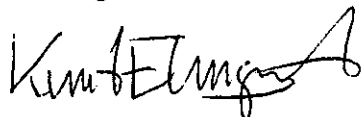
Metoden är att med hjälp av topografiska kartan hitta bergsryggar av hållmarkskaraktär vars sydsida mynnar ut i en block och stenrik rasbrant. Vissa av dessa ställen har jag besökt en kortare tid, andra har jag letat igenom grundligt under en längre tid, några har jag besökt vid flera tillfällen. Inga nya hasselsnokslokaler har "upptäckts" vid dessa besök men ett antal potentiella områden där det med stor sannorlikhet finns hasselsnok redovisas kommunvis.

Jag har också besökt ett antal inrapporterade fyndplatser för att bilda mig en uppfattning om lokalen.

## Hot

Den enda hasselnoklokal som jag vet är utsatt för ett direkt hot är den i järnvägsbanken vid sjön Lanaren, Södertälje kommun. Detta med anledning av det nya järnvägsbygget. Platsen besöktes den andra juni 1992. På denna lokal har det observerats hasselnok vid många tillfällen under de senaste 25 åren.

Tullinge den 30 oktober 1992



Inventerare

Kurt Elmqvist, Adler Salvius väg 5, 146 54 Tullinge

Tel 08/778 14 86

Fyndplatserna anges med rubinkod. Kartunderlag : Topografiska kartan  
skala 1: 50000

Siffrorna inom ( ) hänvisar till uppgiftslämnarens namn som finns listad  
längst bak i rapporten.

## Haninge kommun

1 ex överkört på Dalarövägen i backen ner mot Lännåker i början av 1960-talet.

10 I 1 h 37 33 (11)

1 ex ca 500 meter väster torpet Ävjabro norr skogsbilväg mellan vägen och mindre hygge.

10 I 1 i 37 17 (11)

3 olika ex. vid 3 olika tidpunkter stenröse 50 meter norr Dalarövägen på vänster sida av Ävjabrovägen. Tidigare öppen ängsmark, nu tallplantering.

10 I 1 i 33 28 (11)

1 ex. 13 aug 1986 på stigen mellan Bylsjön och Årsjön. Hällmark.

10 I 2 i 47 06 (12)

1 ex. Sotholmen 1988. Sydbrant med hasselinslag.

9 I 9 f 42 11 (12)

1 ex. överkört på grusvägen den 19.9-92 ca. 800 meter från raststugan Dammborg mot nordväst. Ormen tillvaratogs och finns på Naturhistoriska Riksmuseét.

10 I 0 f 07 01 (13)

1 ex överkört på grusvägen ca. 400 meter nordväst raststugan Dammborg den 31.7 1982. Ormen var 36 cm lång.

10 I 0 f 08 06 (14)

1 ex. överkört på grusvägen sydväst Berga lantbruksskola den 27.8 1971. Ormen tillvaratogs och finns på Naturhistoriska Riksmuseét.

10 I 0 g 44 15 (15)

1 ex. hittat under en sten vid sjön Långmyran den 2.8 1992.

10 I 2 i 12 39 (16)

2 ex juvenila 18 cm långa troligen nyfödda. Bägge skulle precis ömsa skinn (blågrå ögon). I berget vid sjön Hemträsk östra sida på Ornö den 12.8 1992.

10 J 1 a 12 22 (16)

1 ex. på vägen ca. 300-500 meter öster Vinåkers gård.

10 I 2 j 18 16 (16)

1 ex. gravid och vilken senare också födde minst 1 unge.  
Fyndet gjordes ca. 150 meter norr Dalarövägen vid Mörbyvägen.  
Sydsluttning hållmarkskaraktär 1987.

10 I 1 i 39 35 (16)

1 ex. ca 1000 meter öster Tyresta by den 27.7 1992.

Hällmark.

10 I 2 i 33 04 (17)

1 ex. ca 300 meter nordost Norrby torp, Åvavägen den 16.8 1992.

Hällmark.

10 I 2 i 28 20 (17)

1 ex. ca. 350 meter väst om sjön Djupträsk västspets.

1970-tal i myrkant.

10 I 2 i 05 44 (17)

1 ex. Valstaberg, Dalarövägen alldeles vid vägbanan. Ormen infångades och släpptes ett 50-tal meter in i skogen 1989.

10 I 1 h 35 28 (18)

1 ex. i berget vid sjön Hemträsk östra sida, Ornö, den 26.6 1984.

På samma lokal gjordes två ytterligare fynd samma år den 23.7 och den 30.7.

10 J 1 a 12 22 (19)

1 ex. juvenil ca. 20 cm lång i berget på Norrvikens västra sida Ornö den 14.7 1984.

10 J 1 a 28 22 (19)

1 ex. Kolartorp vid Lervägens vändplan 1966.

10 I 2 g 38 25 (9)

1 ex. på vägen ca. 200 meter syd vändplan i byn Skinnardal, Ornö Juli 1986.  
Ormen var en ca 70 cm lång hanne.

10 J 1 a 10 04 (19)

**Gislen & kauri:**

Hässelmara Ornö odat. Degelius Uppsala

**Tänkbara hasselsnoksbiotoper i Haninge kommun**

Rasbranten norr fastigheten Sadelmakartorp vid sjön Vedan sydvänd slänt med mycket lös sten. Platsen besökt vid flera tillfällen.

Rasbranten norr om Vedasjöns nordspets, norr vägen. Sten och blockrik moränslänt, som med stor sannorlikhet hyser hasselsnok.

Djupträsk, Hemträsk, Tjursjöområdet, här finns ett flertal bra platser vilka bör undersökas ytterligare.

Norr om Dalarövägen vid Eksta, fina betingelser som bör undersökas ytterligare.

I bergen väst och sydväst Träsksjön finns fina betingelser och från detta område finns också två fynd.

Berget ost Stubbenborg nordost Häringe kyrka. Öster fastigheten Ekeby norr om allen är typisk hasselsnoksmiljö.

## Huddinge kommun

1 ex Myrstugeberget. Ormen funnen på bergets sydvästspets 1978.

10 I 4 d 11 33 (24)

1 ex. Ågestavägen i berget norr om nedfarten till Hanestorp ett tiotal meter från vägbanan. Början på 1970-talet.

10 I 3 f 46 37 (25)

1 ex. Lännavägen i diket på östra sidan ca. 200 meter norr vägen mot Balingsta.

10 I 3 f 35 09 (25)

1 ex Kvarnruinen Gladö kvarn juni 1963.

10 I 3 f 03 03 (26)

1 ex Gladö Kvarn i sydslutningen nordost kvarnruinen ca 20 meter upp från grusvägen sommaren 1989.

10 I 3 f 03 03 (27)

1 ex ca. 200 meter nordväst torpet Nytorp i Gömmanområdet den 12.6 1992. Ormen var nyömsad och ett ömsskinn hittades . Platsen är en f.d. deponeringsplats för sprängsten och schaktmassor täckt med jord och övervuxen med gräs.

10 I 4 e 19 21 (19)

1 ex. Gladö kvarns tomtområde 1985.

10 I 3 f 09 00 (28)

1 ex Gladökvarns tomtområde 1990

10 I 3 f 09 00 (28)

ett flertal ex. söder Länna industriområde i slutet av 1970-talet. På platsen har tidigare funnits ett torp och det är under rivningsbråte de flesta fynd har gjorts.

10 I 3 g 14 28 (29)

1 ex. ängsmarken söder Ekedal i slutet av 1970-talet.

10 I 2 f 35 31 (29)

**Gislen & Kauri:**

Bialite 1952

Kaj Curry -Lindahl Sthlm

Balingsholm 1952

Kaj Curry Lindahl Sthlm

**Lämpliga hasselnöksbiotoper i Huddinge kommun**

Bergryggen nordost Gräsvretens industriområde utmärkta betingelser.

Bergryggen som sträcker sig västerut från Gladö kvarn och ner mot Kärrsjön en sträcka på ca. 2 km ; flera lämpliga ställen.

Området mellan Balingsnäs, Balingsta och Ågestasjön har jag genomsökt men inte funnit några bra lokaler i

Men området behöver undersökas ytterligare framförallt kring Nysättra, Holmenstorp och Mellanberg. Detta gäller också området öster Orångensjön och bort mot Nynäsvägen samt området norr och öster sjön Ådran.

## Salems kommun

Skårby fornborg. Denna uppgift är felaktig och grundar sig på en missuppfattning mellan uppgiftslämnaren och kommunen.  
10 I 3 c 41 01 (9)

### Gislen & Kauri:

Salem                      odat.              Annie Andersson Södertälje

### Lämpliga hasselsnoksbiotoper i Salems kommun.

Skårby fornborg mycket lämplig biotop. Sydsluttning med mycket sten och block. Platsen besökt ett flertal gånger. Fynd av snok, natrix natrix.

Bornö, stor halvö i Bornsjön, flera lämpliga ställen.

Bornhuvud sydbrant med massor av block och lös sten. En perfekt biotop. Platsen besökt vid flera tillfällen inga fynd av hasselsnok.



**Nynäshamns kommun**

Vårdberget öster Himmerfjärden populärt övningsberg för bergsbestigare 2 olika hasselsnokar i ljungtuvor vid vindskyddet sommaren 1990.

9 I 9 c 33 15 (20) (21)

1 ex. Bredstäks gård Lisö i juni 1963 i grunden på en gammal ladugård.

9 I 7 c 00 40 (22)

1 ex. i sydsluttning 500 meter norr Follnäs gård Lisö april 1967.

9 I 7 c 48 30 (22)

1 ex ca. 50 -60 cm långt låg närmast apatisk på en bergknalle ca. 500 meter ost sjön Tärnans ostspets den 2 juli 1983.

9 I 9 e 34 28 (14)

1 ex. ca. 45 cm långt funnet under plywoodskiva sommaren 1986 eller 1987 vid Stallvägen Kvarnängen i Nynäshamn.

9 I 7 e 07 24 (23)

1 ex juvenil ca 20 cm. långt hittat i utkanten av Hacktorp (Nynäshamn) bostadsområde sommaren 1986 eller 1987.

9 I 6 e 48 36 (23)

1 ex. juvenil ca. 20 cm hittad på en asfalterad backe mellan Nynäsgård stn. och Rumba fotbollsplan aug. sept. 1986.

9 I 6 e 43 30 (23)

1 ex ca 50 cm långt. Fyndplatsen är en skogsholme belägen vid Eneby motorbana i en öppen gräsbevuxen äng, juli eller augusti 1987 eller 1988.

9 I 7 e 15 08 (23)

2 ex juveniler överkörda på väg ca. 500 meter sydväst St. Grönvik hösten 1986 eller 1987.

9 I 7 e 09 39 (23)

1 ex ca 25 cm långt funnen under en sten i sydsluttning ca. 500 meter sydväst St. Grönvik juli 1992.

9 I 7 e 09 39 (23)

**Gislen & Kauri:**

Inga fynd i Nynäshamns kommun.

**Lämpliga hasselnöksbiotoper i Nynäshamns kommun**

Berget söder om Oppgården, Lisö

Berget nordost Oppgården, Lisö

Berget vid Bro, Lisö

Söderbygårdsväg, sydbranten ost om Hjälmrums.

I området kring sjön Tärnan finns fina miljöer, vilka bör undersökas ytterligare.

Ett flertal ställen på halvön söder om Nynäs gård bör undersökas ytterligare.

## Botkyrka kommun

1 1

Häggstaberget 1 ex maj 1990. Berget är ett mycket populärt övningsberg för bergsbestigare.

10 I 4 d 03 35 (20) (21)

1 ex berget norr Flottsbrobadet mellan berget och Albysjöns östra strand, juni 1973

10 I 3 d 48 35 (2)

Flottsbro på albysidan, 1 ex. hittad på vägen på halvöns norra sida 1970-tal

10 I 3 d 47 30 (31)

1 ex Himmelsboda. Hittad av joggare i slutet av 1980-talet.

10 I 2 d 41 32 (9)

Fynd i fornminneskulle norr om Botkyrka kyrka. odat.

10 I 4 c 07 47 (38)

4 olika ex i sydbrant söder om gamla vattentornet i Norsborg mellan 1981-1983.

10 I 4 c 17 41 (7)

### Gislen & Kauri:

Axaren 1952

Kaj Curry-Lindahl, Sthlm

Wiad odat.

Horn af Rantzien, Sthlm

Kagghamra odat.

Horn af Rantzien, Sthlm

Riksten odat.

T.Leiler, Sthlm

### Lämpliga hasselsnoksbiotoper i Botkyrka kommun

Gömmsta äng öster Albysjön. Mycket fin miljö för hasselsnok.  
Rasbranter i syd och sydvästläge med mycket sten och lösa block med inslag av ek och hassel och vid bergets fot en öppen ängsmark.

Berget ca. 1 km väst nord väst Botkyrka kyrka norr om sjön Aspen, lämplig biotop.

Gullhamra berg ca 800 meter sydost Grödinge kyrka. Lämplig miljö vid bergets sydspets. Besökt flera gånger, fynd av huggorm vipera berus, snok, natrrix natrrix, kopparödla, anguis fragilis.

Berget ost sjön Axaren, lämpliga förhållanden.

Berget väst Norgalund, lämpliga betingelser.

Riksten; bergssidan vilken sträcker sig västerut från Bocksjön och ner mot sjön Getaren . Lämpliga betingelser på flera ställen.

Kring Kagghamra gård finns flera lämpliga miljöer t.ex. Korpberget och Berget vid L Ström.

Wiad, berget väster Tallbacken, mycket fina miljöer.

Berget söder om Wiad vid Sjövik lämpliga betingelser.

Sydbranten ca 700 meter öster Hågelby, mycket bra betingelser.

Skansberget. Tullingesjöns östra sida mycket bra betingelser.

Örnberget. Tullingesjöns östra sida i villaområde mycket bra betingelser.

## Södertälje kommun

Mörkö. C.U Ekström 1836. Finns i Naturhistoriska Riksmuseés samling.

1 ex norr om Norasjön, Tullgarnsområdet i grusgrop vid avtagsvägen mot torpet Skogstorp omkring 1985.

9 I 7 a 49 03 (1)

Korpberget, Hasselsnok iakttagen vid enstaka tillfällen 1930-1940 talet.

10 I 4 a 13 35 (3)

1 ex. Korpberget sept. 1985

10 I 4 a 13 35 (4)

Kring och i närheten av fastigheten Ernesidan belägen norr Långsjön. Ett flertal observationer bl. a i virkestrave, under veranda inne i ett gammalt torp.

9 H 8 j 22 06 (5)

1 ex överkört på vägen ner mot Tullgarnsnäs ca. 500 meter sydväst fastigheten Skyttorp den 22 aug 1984. Ormen tillvaratogs och finns i naturhistoriska Riksmuseés samlingar.

9 I 7 a 44 38 (6)

Östra sidan av järnvägsbanken vid sjön Lanaren syd Södertälje.

Ett flertal observationer av hasselsnok under de senaste 25 åren.

10 I 1 a 33 45 (7) (8) (39)

1 ex ca. 20 cm långt hittad vid anlagd sjö söder Södertälje.

Sjön ligger mellan nya och gamla E 4 som en fortsättning på sjön Lanaren.

Fyndplatsen ligger mellan den lilla sjön och gamla E 4an.

10 I 1 b 30 05 (10)

1 ex under sten, sydspetsen på berget öster sjön Dånviken norr om järnvägen, början 1960-talet.

10 I 2 b 43 36 (37)

**Gislen & Kauri:**

Mörkö 1860

Nilsson

Troligen är det C.U Ekströms ex från 1836 som Sven Nilsson refererar till.

**Tänkbara hasselnoksbiotoper i Södertälje kommun**

Sydslänten ca. 700 meter väster om fastigheten Ekbacken Viksbergsområdet. Fina betingelser, mycket sten med inslag av ek och hassel.

Östra sidan sjön Dånviken, den sk Ryska borgen en tänkbar livsmiljö för en hasselnokspopulation.

Linanäs, en till stor del lövskogsklädd sydslänt. Platsen besökt två gånger men inga fynd av hasselnok men en tänkbar lokal som bör undersökas ytterligare.

Mörkö, bergsbranten norr om vägen ner till Egelslund, bra betingelser.

Mörkö, ca. 2 km sydväst Söräng, mindre förkastningsbrant fullt tillräcklig för att kunna hysa en hasselnokspopulation.

Tullgarnsnäsområdet, sydsidan på berget ca 250 meter väst fastigheten Näsvreten.

Tullgarns kasberg, en tänkbar lokal, platsen är välbesökt av naturintresserade personer med jag känner inte till något fynd därifrån.

## Tyresö kommun

1 ex Spirudden Åva. Hittad död på grusväg i sydsluttning den 12.7 1953.  
10 I 2 j 40 15 (30)

1 ex. i vägslänten ner mot Kalvfjärden vid Orrnäs, Tyresö den 15.7 1963  
10 I 4 i 14 29 (32)

1 ex. i vägslänten mot kalvfjärden vid Orrnäs, Tyresö den 11. 8 1965  
10 I 4 i 14 29 (32)

1 ex Krusboda gård bakom ladan på 1960-talet  
10 I 4 h 02 47 (33)

Enstaka observationer av hasselsnok i rasbranten som sträcker sig väster ut från Barnsjön och mot Njupkärrsvägen i Trollbäcken 1970-1980-tal  
10 I 3 h 49 31 (19)

2 ex juveniler hittades i en fastighet på Koriandergränd i Bollmora 1988..  
Bägge infångades och släpptes senare i rasbranten vid Njupkärrsvägen.  
10 I 3 h 49 31 (19)

1 ex Sjöberga, Tyresö den 7.7 1946.  
Exemplaret finns i Naturhistoriska Riksmuseéts samling.  
10 I 3 j 47 16 (35)

Flera observationer av hasselsnok i gammalt värn vid norra stranden av Tyresö-~~flaten~~ sjön under 1980-talet.  
10 I 3 h 45 48 (34)

1 ex ca 200 meteri sydbrant väster Boudden Åvaviken sommaren 1992.  
10 I 2 j 34 11 (36)

1 ex i sydbrant ca. 400 meter sydväst Boudden Åvaviken sommaren 1992.  
10 I 2 j 33 08 (36)

1 ex norr vägen ca 400 meter sydost Åva Gård 1990.  
10 I 2 j 38 01 (36)

1 ex norrudden Styvnäset hällmark 1990.  
10 I 2 j 44 32 (36)

1 ex Norrudden Styvnäset, sydkant mot sankmark 1991  
10 I 2 j 41 30 (36)

1 ex 350 meter nordost gården Erikstorp, Styvnäset i sydvänd rasbrant med  
mycket sten 1992.  
10 I 2 j 37 30 (36)

1 ex ca 200 meter nordost gården Erikstorp på Styvnäset i sydvänd rasbrant  
norr om vägen 1992.  
10 I 2 j 35 33 (36)

### **Gislen & Kauri:**

Tyresö, odat.  
Tyresö-Flaten 1945

Naturhistoriska Riksmuseét  
Kaj Curry-Lindahl,  
Edward Widbeck Sthlm

### **Tänkbara hasselsnoksbiotoper i Tyresö kommun**

I området kring Dyvik på Tyresöhalvön finns det fina betingelser för  
hasselsnok. Området bör undersökas ytterligare. Detta gäller också t. ex.  
Ägnö och Härsö.

På Styvnäset finns mycket fina betingelser för hasselsnok . Området hyser  
med stor sannorlighet ytterligare lokaler.

I området kring Stensjön, som jag inte haft tillfälle att besöka finns enligt  
tillförlitliga uppgifter bra möjligheter t. ex vid Stensjöborg.  
Detta gäller även området norr om Vissvass.



- (1) Per Olov Palm, Järfälla
- (2) Rolf Lundmark, Älvsjö genom Etienne Edberg, Hässelby
- (3) Onni Andersson, Filipstad
- (4) Johan Ehren, Stockholm
- (5) Sture och Gudrun Hägeroth, Stockholm
- (6) Ronny Berglund, Stockholm
- (7) Jan Berman; Norsborg
- (8) Kurt Elmquist, Tullinge
- (9) Okänd genom Börje Flärdh, Tumba
- (10) Sverker Hahn, Farsta
- (11) Göran Nyhrén, Västerhaninge
- (12) Lars Magnusson, Haninge
- (13) Roland Staaav, Stockholm
- (14) Kjell Eriksson, Stockholm
- (15) Ante Strand, Vallentuna
- (16) Timothy Gibran, Stockholm
- (17) Svante Joelsson, Haninge
- (18) Klas Karp, Haninge
- (19) Mikael Norström, Hägersten
- (20) Mikael Lundberg, Farsta
- (21) Johan Nylander, Västerhaninge
- (22) Per Lindfors, Irland genom Etienne Edberg, Hässelby
- (23) Peter Lander, Danderyd
- (24) Mats Blomstedt, Mörkö
- (25) Thorbjörn Wennerlund, Stockholm
- (26) Nils Gonnert, Huddinge
- (27) Niklas Weiss, Farsta
- (28) Thomas Strid, Stockholm
- (29) Thomas Rådestad, Stockholm
- (30) Weyland
- (31) Jimmy Thidel, Norsborg
- (32) Hans Kindahl, Sigtuna
- (33) Leif Westrin, Farsta
- (34) Okänd genom Börje Flärdh, Tumba
- (35) Greta Westergren, Stockholm
- (36) Thorbjörn Sundberg, Haninge
- (37) Bo Ljungberg, Södertälje
- (38) Sthlms länsstyrelses miljövårdsenhet.
- (39) Börje Flärdh, Tumba

## Litteraturförteckning

- Ahlén I, Tjernberg M. 1992, Artfakta  
Sveriges hotade och sällsynta ryggradsdjur. Databanken för hotade arter.
- Ahlén I 1977. Faunavård. Om bevarandet av hotade djurarter i Sverige.  
Skogshögskolan och Naturvårdsverket.
- Ahlén I, Andén C, Nilsson G, 1992. Sveriges grodor, ödlor och ormar.  
Databanken för hotade arter - Naturskyddsförningen.
- Gislén T, Kauri H. 1959. Zoogeography of the swedish amphibians  
and reptiles, Acta Vertebratica.
- Andersson Onni 1990, Salem en sockenbeskrivning. Salems  
hembygdsförening.
- Gonnert Nils 1981. Sommar vid Kärrsjön. Huddinge hembygdsförenings  
årsskrift 1981/82.

## Bidrag till kännedom om hasselsnokslokaler, delrapport 2, januari 1996

Fyndplatserna anges med rubinkod. Siffror inom parentes hänvisar till uppgiftslämnarens namn som finns listat sist i rapporten. För siffrorna 1-38, se delrapport 1.

27 st plåtar har placerats ut i terrängen på för hasselsnoken såväl lämpliga som olämpliga ställen. Plåten är försedd med en informationstext samt mitt telefonnummer om någon nu undrar över varför det ligger en svart plåt på marken. Dessa plåtar har sedan vittjats vid olika tillfällen, en del ofta, andra mer sällan. Resultatet hitintills: Inga hasselsnokar under plåtarna, men enstaka fynd av kopparödla (*Anguis fragalis*), skogsödla (*Lacerta vivipara*), snok (*Natrix natrix*). Att helt döma ut metoden tror jag är för tidigt, men resultatet talar ju för sig självt.

Vid åtminstone två lokaler inom inventeringsområdet råder större sannolikhet än normalt att människor kommer i kontakt med hasselsnokar, nämligen Haggstaberget i Botkyrka kommun och Vårdkaseberget i Nynäshamns kommun. Där föreslår jag att man sätter upp någon form av informationsskylt där man talar om att hasselsnokar förekommer på och vid berget, samt att arten är fridlyst och helt ofarlig.

Jag har i samband med Stockholms Herpetologiska Förenings årliga orm-utställning på Aquaria Vattenmuseum på Djurgården i Stockholm, bidragit med en informationsskärm om hasselsnoken samt information om inventeringsringen. Jag har på detta sätt sökt kontakt med folk intresserade av att delta i inventeringsarbetet. Totalt har ca 15 personer anmält intresse, men tyvärr har ingen av dessa kunnat eller velat när det så småningom blivit dags för själva inventeringsjobbet. Jag har också haft möjlighet att ALU-anställa en person, men vederbörande avböjde tyvärr i sista stund.

Ekonomi i projektet är fortfarande god. Jag har möjlighet att förse en eller flera ALU-personer med respengar, kartor etc, så jag ger inte upp utan försöker få någon eller några till 1996 års inventering.

Utöver bifogade fynd finns ytterligare ett femtal rapporter (Eriksberg, norra delen av Södertälje kommun; Utö, Hamnviken; liten ö utanför Ornö; Balingsta / Ågesta 2 ställen.). Dessa fynd har av olika skäl varit omöjliga att få bekräftade, vilket gör att jag inte har tagit med dem i rapporten. Inkluderas även Nacka och Värmdö kommuner, har vi totalt 95 säkra fynd/förekomster i de södra delarna av Stockholms län.

Det har under 1994 gjorts en inventering efter hasselsnok, sandödla och större vattensalamander i Östergötland län med hjälp av ALU-anställda. 12 personer deltog och man använde bl a den s.k. plåtmetoden: 550 plåtar lades ut, men inga hasselsnokar hittades under plåtarna. Man hade 14 fynd av hasselsnok, varav 8 st gjordes på helt nya lokaler. Jag tror att om du är intresserad av rapporten så kan du säkert rekvirera den. Prata med Petra Nilsson som har hållit i projektet.

### Framtiden

Som du förstår av ovanstående, ämnar jag fortsätta inventeringen under åtminstone ett par år till. Det är enligt mitt förmenande näst intill omöjligt att under den relativt korta tid inventeringen pågått kunna bilda sig en någorlunda klar bild av hasselsnokens utbredning i de berörda kommunerna

Som en kuriositet vilken inte har något med inventeringen att göra, vill jag nämna att Skansen-Aklvariet / Jonas Wahlström fick Naturvårdsverket tillstånd att insamla 2 hasselsnokar i Stockholms län för visning på akvariet, för att som man skrev i ansökan, kunna visa allmänheten alla svenska ormarter och på ett pedagogiskt sätt visa skillnaden mellan hasselsnok och huggorm. Jag åtog mig uppdraget mot att jag kunde ställa vissa villkor:

1. Att endast ett exemplar skulle infångas.
2. Att jag personligen skulle återbörda ormen och eventuell avkomma till fångstplatsen i god tid före hösten.
3. Att jag fick information om huruvida ormen åt, och isåfall vad.

Detta utgjorde ett ypperligt tillfälle att erhålla en del information, såvida man kunde infånga en gravid hona. Jag väntade därför i det längsta med att verkställa beslutet, för att vara helt säker på att parningssäsongen var över. Med Naturvårdsverkets tillstånd i handen fångade jag i början av juli i Nacka kommun en stor ca 65 cm, lång hona, vilken jag bedömde vara i mycket god kondition och med stor sannolikhet gravid. I slutet av augusti födde hon elva ungar (medellängd 165 mm, medelvikt 2 g), troligen 8 hannar och 3 honor. Honan åt under hela graviditeten, men bara kopparödlor. Hon ratade helt möss, var framme och luktade på huggormsungar, men avböjde. Emellertid försökte hon, när hon fick chansen, ta en av sina egna ungar, något som personalen dock lyckades avstyra.

Eftersom 11 ungar förmodligen är en mycket stor kull, beslutade jag att söka tillstånd från Naturvårdsverket för att få dela kullen och återintroducera fem av ungar på en plats ca 1 km från platsen där honan fångats. Denna lokal har tidigare hyst hasselsnokar, men dessa är nu borta, med stor sannolikhet på grund av utplockning. Jag beviljades tillstånd från såväl Naturvårdsverket som den berörda markägaren, och i mitten av september utplanterades de fem ungar på den nya lokalen, medan honan och resterande sex ungar släpptes på ursprungslokalen.

Vid detta tillfälle hittades också på ursprungslokalen ytterligare en hona som med största sannolikhet också hade fött ungar. Detta kan man se genom att skinnets på ormens bakkropp bildar två långa veck längs sidorna. Denna hona var något kortare än "vår", och ganska mager. Den vägde 50 g, jämfört med "vår" hona, vilken vägde 72 g och var i ypperlig kondition vid frisläppandet. Jag tolkade detta som att ormen icke hade tagit någon skada av sin två månader långa fångenskap.

Stockholm 1996-01-02

Kurt Elmquist  
Luxgatan 1-3  
112 62 STOCKHOLM

## **Botkyrka kommun**

1 ex Häggstaberget 1994-05-06.  
10 I 4 d 03 35 (21)

## Huddinge kommun

1 ex ca 15 cm lång årsunge funnen död,  
troligen överkörd av cykel, på  
Svartviksvägen 1 km nordväst om Ågesta  
gård, 1995-09-01.

10 I 3 f 49 42 (43)

1 ex hittat på Rytthalsvägen ca 200 m  
nordväst om Fullersta Kvarn 1993.

10 I 4 e 26 20 (44)

1 ömsskinn vid Dammtorpsvägen öster om  
sjön Gömmaren 1994.

10 I 4 e 19 22 (19)

## Nynäshamns kommun

1 ex överkört på vägen vid Sjövik ca 500 m nordväst om Nynäs gård i början av 1980-talet.

9 I 7 e 01 17 (39)

1 ex Kärringboda naturreservat nära torpet Eklund, 1980-tal.

9 I 6 d 20 42 (40)

1 ex överkört på vägen nära skjutbanan 1962/63. Finns enligt uppgift på Naturhistoriska Riksmusèet.

9 I 7 e 09 38 (40)

1 ex, ca 30 cm långt, på stigen ca 900 m sydost om torpet Stockbonäs söder om Nynäshamn, 1994-04-24.

9 I 5 e 38 18 (41)

## **Södertälje kommun**

1 ex Egelsviksberget på Mörkö, ca 100 m  
väster om bergets ostspets, 1993-09-07.  
9 I 8 b 39 40 (24)



## **Tyresö kommun**

1 ex norr om Gammelström 1992.  
10 I 3 h 41 45 (42)

2 ex i rasbranten väster om Barnsjön 1987.  
10 I 3 h 50 33 (42)

1 ex vid gammal husgrund nära inägan söder  
om Gammelström, augusti 1993.  
10 I 3 i 40 01 (42)

**Uppgiftslämnare, tillägg till lista i delrapport 1**

- 39 Tord Fransson, Sthlm
- 40 Lars Vaste Andersson, Nynäshamn
- 41 Gert Hellström, Sthlm
- 42 David Sundberg, Bollmora
- 43 Magnus von Krusenstierna, Sthlm
- 44 Anna Wiberg, Sthlm